Танай колхоз арбилалта хэр хӭэб?

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БҮРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

Октябриин 10 1942 он
СУББОТО
№ 241 (4053)

СЭН 15 МҮНГЭН

„Советскэ аппарадай хүдэлмэри, улад зоной бүхы гомдолнуудые анхаралтайгаар хаража үзэлгэ, тэдэнэй дунда нюураараа ябажа уулзаха хөөрэлдэхэ ябадал, улад зоной эрилтэтэй холбогдоһон бүхы асуудалнууд тушаа үргэн ехэ ойлгуулалтын хүдэлмэри хэхэ—эдэ бүгэдэ хадаа партийна, советскэ организацинуудай туйлай шухала зорилгонуудай нэгэниинь болохо ёһотой“.

(„ПРАВДА“).

КОЛХОЗ БА МТС БҮХЭНДЭ ХАМАГ БҮХЫ ЮУМЭЭ АРБИЛХА

Дайнай үеын байдал болбол нютаг дээрээ байһан ресурснуудаа хүсэд һайнаар хэрэглэхэ, хаахаанагүй хамаг бүхы юумээ арбилха гамнаха гэһэн тон шухала эрилтэ табина. Дайсаниие даража илалта туйлахын тулада алдарта Улаан Армидаа буу зэбсэг ба һомо хэрэгсэл, хоол хүнэһэ ба хубсаһа хунар улам ехээр үгэжэ байхын зорилгоор гансахан фабрика ба заводууд бэшэ, мүн колхоз, совхоз ба машинно-тракторна станцинуудыг бүхы юумээ гамтайгаар гаргашалжа алмалта ба арбилалта хэхэ уялгатай.

Манай парти ба правительство болбол бүри энхэ амгалан байха сагташье гүрэнэй зөөри ба хэрэгсэлдэ тон гамтайгаар хандахые, нютаг дээрээ байһан аргаболомжо ба ресурснуудаа шадамар һайнаар хэрэглэхые эридэг бэлэй. Хүдөө нютагуудта арбилалта ба алмалта хэхын талаар үргэн ехэ аргаболомжонууд бии. Гэхэ зуура олоншог колхозууд ба совхозуудай, машинно-тракторна станцинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй һалан муугаар хүдэлмэрилжэ байһан дээрэһээ нилээд ехэ үрилтэ гэлтэ боложо, гарза гай ушардаг байха юм.

Дайн сэрэгэй үедэ зөөри хэрэгсэлдээ хайша хэрэгээр, һалан муугаар хандаха гӭэшэ гэмтэ ябадал болохо байһаниинь мэдээжэ. Мүнөө колхоз ба совхоз бүхэндэ, МТС бүхэндэ арбилалта ба алмалта хэхэ асуудалые тон шангаар табиха саг тулаа. Хэн фронтдоо улам ехээр туһалха гэжэ хүсэнэб, тэрэ хадаа гүрэнэй копейкэ бүхэниие, түлишэ ба түүхэй эдлэлэй грамм бүхэниие тон гамтайгаар эӭэн хүн шэнгеэр гаргашалха ёһотой. Бидэнэй арбилалта хэжэ суглуулһан хамаг бүхы юумэ хадаа героическа Улаан Армидаа туһалха хэрэгтэ зорюулагдаха байна гэжэ бидэ мэдэнэбди.

Тиимэһээ хүдөө нютагуудтахи партийна организацинууд мүнөө үеын байдалда айхабтар шухала зорилгонуудые шиидхэхэ ёһотой байна. Хамаг бүхы юумээ хааханагүй арбилха гамнаха гӭэшэ саг зуура үнгэргэгдэхэ кампани бэшэ, харин ходоо ябуулагдаха болоно. Тиимэ тула үдэр бүриингөө ажал хүдэлмэри хэжэ байхадаа колхозник ба МТС-эй хүдэлмэришэн бүхэн энээн тушаа үүсхэл ба оролдолго гаргаха уялгатай. Колхозуудай ток ба фермэ бүхэндэ МТС-эй тракторна бригада ба мастерской бүхэндэ ажаллажа байһан хүнүүд бултадаа бүхы юумээ гамнаха арбилха хэрэгтэ үнэн зоригоо табижа оролсохо ёһотой.

Мүнөө үедэ манай колхозуудтаряа талхаяа, овощь хартаабхаяа хуряаха хүдэлмэриие гол түлэб дүүргэжэ шахуу байнад. Энээнэй дашарамда поли дээрээ нэгэшье колос, нэгэшье монсогор картаабха ба капуста үлөөнгүйгөөр бүхыдэнь суглуулжа абаха гэһэн зорилго табигдана. Тиимэ байһашье зарим колхозуудта колос түүлгые муугаар эмхидхэхэһээ гадна, харин ток дээрээ байһан тариягаа угаа ехээр гэмтээжэ байһан ушарнууд үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо Дыма Бадмаева гэгшын өөрынгөө уялгата хүдэлмэридэ харюусалгагүй муугаар хандаһанай эсэстэ, аяар 85 центнер ярица зосооһоон халажа гэмтэһэн байха юм. Мүн аймагай Чесанын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ артель квадратна метр бүхэндэ 10—15 колос гээһэн байна. Тиимэһээ тэндэ га бүриин 100—150 килограмм тариянай гээлтэ болобо. Мүнөө сагта тариягаа үрихэ ба гээхэ гээшэ дайсанда туһалһан, эхэ оронһоон урбаһан хэрэг гэжэ үзэгдэхэ байна. Ушар иимэһээ, тариягаа сомохо ба сохихо, сэбэрлэхэ ба шэрэхэ хүдэлмэринүүдэй үедэ нэгэшье монсогор ороохо үрихэ гээхэгүйн түлөө колхозник бүхэн оролдохо ёһотой. Тиихын хажуугаар иланганяа овощь ба картаабхые хүйтэндэ хүлдөөнгүйгөөр овощехранилищи ба подвал соонь һайнаар хадагалхые эригдэнэ.

Манай колхозуудэ ерэхэ хабар картаабхын тарилгые үргэдхэхэ ба тэрээнһээ үлэмжэ ехэ ургаса абаха зорилготой. Энээн дээрэһээ эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ картаабхын толгойе отолжо үрһэндэ бэлэдхэхэ ба һайнаар хадагалха ябадал болбол мүн лэ арбилалта алмалта хэхын нэгэн асуудал болоно. Манай газетын мүнөөдэрэй номерто толилогдоһон академик Г. Д. Лысенкын статья болбол энээн тухай дэлгэрэнгы заабари үгэнэ.

Адуу малаа тобир тарганаар ондо оруулхын тулада үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые энэ октябрь һара соо түгэс дүүргэхэ зорилго табигдаад байна. Тиимэһээ малай байра байдалые таатай зохидоор түхеэрхэ ба үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэхэ хэрэг болбол ерэхэ үбэл нэгэшье толгой нарай малые хоролтогүйгөөр тэжээхэ, мал ажалһаа гараха продукциие зунай сагайхиһаа дутуугүйгөөр абаха ябадалые хангаха болоно. Бүхы һолоомо ба мякиные суглуулжа сомохо, бүдүүн ба шэмэтэй тэжээлые түсэбэй ёһоор тон гамтайгаар гаргашалха шухала. Тиигэбэл бидэнэр мүн лэ ехэшэг алмалта ба арбилалта хэхэ байнабди.

Колхоз ба МТС бүхэн халалан ба тариалан дээрэхи ажал хүдэлмэреэ дүүргэмсээрээ хамаг бүхы машина зэбсэгүүдээ суглуулжа тэлэниие сабэрлэхэ, тоһолхо ба эдэрхэй юумынь заһажа һайнаар хадагалха ёһотой. Энээнэй урда тээ зарим нютагуудта һалан муугаар байһан дээрэһээ, тон үнэтэ машинануудаа жэбэ жонхо ба шоройдо даруулжа гэмтээдэг ушарнууд үсөөн бэшэ байгаг һэн. Тиимэһээ бүхы юумээе гамнаха ба арбилха гэһэн мүнөө сагта энэ эрэг тухай анхаралаа хандуулха шухала.

МТС-үүд ба совхозуудай машинно-тракторна паркын заһабарилга мэнэ һалар эхилхэнь. Энэ гүрэнэй мүнгэ арбилха, хуушан частнуудые һэльбэн заһаха, ажал хүдэлмэреэ сэрэгэй темпээр ябуулжа, түсэбөө түргэнөөр дүүргэхэ гээшэ мүн лэ арбилалта ба алмалта хэхын шухала асуудал болоно.

Мүнөө үедэ городуудта боложо байгаа парт активуудай суглаанууд дээрэ арбилалта ба алмалта тухай асуудалнууд зүбшөн хэлсэгдэжэ, һалан муугаар хүдэлмэрилжэ байһан хүнүүдые таһа шүүмжэлэн, энээнһээ хойшо юу хэхэ бүтээхэ байһан тушаа шиидхэбэринүүдые гаргажа байнад. Ушар иимэһээ, хүдөө нютагуудтахи комунистнууд, аймагуудай партийна организацинууд дайнай үеын байдалда хамаг бүхы юумээ арбилха гамнаха тухай энээнһээ хойшо тоя ехээр анхарца уялгатай.

3.600 пуд таряа тушааба

Прибайкальска аймагай Турунтаевска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоз үбһэ тарянай хуряалгые эмхитэйгээр табижа шадаһанайнгаа ашаар, гүрэндөө 3600 пуд эрхим таряа тушаагаад, үлэгшэ 500 пуд тарягаа мүнөө үглөө тушаажа дүүргэхээ байна.

Гадна, сталинайхит гүрэндэ тушаагдаха үбһэ ба капуста бүриин тушааба.

Эмхитэй хүдэлмэриин аша

ИВОЛГА. Аймаг дотор түрүү колхозуудыг нилээд олон. Эдэнэр гүрэнэй үндахи уялгануудые болсорһоонь урид дүүргэжэ, Октябриин урда тээхи мүрысөөндэ илажа гарахын түлөө тэмсэжэ байнад. Эдэнэрһээ «8 марта» колхоз гээгдэнэгүй. Энэ колхоз гүрэндэ тушаагдаха тарягаа сүм тушааһаа гадна. Улаан Армийн фондо таряа тушааба.

Эмхитэй хүдэлмэриин аша туһа энэ гээшэ.

СОВЕТСКЭ ИНФОРМБЮРОҺОО

Октябриин 7-ой үдэшын мэдээсэл

Октябриин 7-ой туршада манай сэрэгүүд **Сталинградай** оршондо ба **Моздогой** оршондо дайсанда эсэргүү байлдаануудые хэбэ. Бусад фронтнууд дээрэ шухала хубилалтануудыг болоогүй.

* * *

Октябриин 6-да манай авиаци фронтын эдлэб участогуудыг дээрэ 5 немецкэ танк, сэрэг ба ашаа тээһэн 60 шахуу автомашина, горючитай 4 автоцистернэ үгы хэһэн, һомо хэрэгсэлэй склад тэһэлһэн, 17 артиллерийскэ батарейн буудалгые дараһан, түмэр харгын хоёр состав бала сохиһон, дайсанай нэгэ рото шахуу ябган сэрэгые тараан сохиһон ба зарьмыень үгы хэһэн байна.

* * *

Сталинградай оршондо хатуу шанга байлдаануудыг үргэлжэлөөг. Дайсанай танкнууд ба ябган сэрэгүүдэй бүхы атаканууд тэдэнэртэ ехэ гээлтэтэйгээр гэдэргээ сохигдобо. Манай частнууд түрүүшынгээ позицинуудые алдангүй барихаар байна. Үдэрэй турша соо 800 шахуу гитлеровецүүд хюдагдаһан, 19 немецкэ танк, 18 автомашина, 5 ехэ буу, миномётно 6 батарей үгы хэгдэһэн байгаа.

* * *

Сталинградһаа баруун-хойгуур зарим участогуудыг дээрэ манай сэрэгүүд өөһэдынгөө позицинуудые һайжаруулха зорилготойгоор байлдаануудые хэбэ. Лейтенант Ординовай команда доро ябаһан боецүүд дайсанай атакые тогтоон баряа. Гитлеровецүүдые дүтэ ергүлээд манай боецүүд винтовкын ба пулеметно буудалгаар 150 гаран немецкэ солдат ба офицерые хюдан һалгааба. Ондоо нэгэ участок дээрэ манай частнууд дайсанэй танкнууд ба атвоматчиннуудай 4 атакые тогтоон баряа. Тус байлдаанда 2 немецкэ танк, хуягта машина ба 100 шахуу гитлеровецүүд үгы хэгдэһэн байгаа. Манай боецүүд танк буулаха хоёр ехэ буу, 10 пулемет, 5 миномет, радиостанци ба сэрэгэй бусад зөөри буляан абаһан байна.

* * *

Моздогой оршондо манай частнууд дайсанай танкнууд ба мотоябган сэрэгүүдтэ эсэргүү үсэд шанга байлдаануудые хэбэ. Ондоо нэгэ участок дээрэ 12 немецкэ танк, лейтенант Германай подразделениин тыл худар нэбтэрэн орожо шадаа. Подразделениин боецүүд танк буудаха буунуудаар буудажа 11 немецкэ танк гэмтээһэн ба галдаһанһаа гадна, нэгэ рото шахуу гитлеровецые хюдан алаба. Ондоо нэгэ участок дээрэ манай частнууд хатуу шангаар байлдаһанайнгаа һүүлдэ оборонын шэнэ рубеждэ сухариһан байгаа.

* * *

Новороссийскһаа зүүн-урдуур дайсан болбол фронт дээрэ ерэһэн румынска ябган сэрэгэй дивизиие байлдаанда оруулаа. Дайшалхы ябуулганууудайнгаа хоёр үдэр соо манай частнууд тус дивизиие горьтойхон гээлтэдэ оруулба. Хоёр батальон румынууд бэһэлэгдээд үгы хэгдээ. Манай боецүүд 3 ехэ буу, 8 пулемет, олон винтовко, минэ, граната ба һомонуудые буляан абаа.

* * *

Баруун-Хойто фронтын нэгэ участок дээрэ манай частнууд танкнууд ба авиацяар дэмжэгдэжэ хоёр полкын күүсөөр добтолго хэһэн дайсанай атакые тогтоон баряа. Үдэрэй турша соо гитлеровецүүдэй 4 атакые гэдэргэнэ сохиһон байна. Тус байлдаануудта дайсанай 800 шахуу солдат ба офицер үгы хэгдэжэ, 8 немецкэ танк гэмтээгдээ.

* * *

Сталинградые хамтаалагшад өөһэдынгөө героическа тэмсэлээр немецкэ дивизинүүдые һарнюулан һуладхаа. «19-дэхи полк хүндэ гээлтэдэ оробо. 3-дахи рото тараагдаа. Ехэ гээлтэдэ оробоной-гоо дашарамда командованиболбол дивизиин штабай харуулай взводые, тылэй штабай һахюулай командые, полевой жандармериин взводые байлдаанда оруулба», гэжэ 16-дахи немецкэ танкова дивизиин 79-дэхи мотобуудалгын полкһоо плендэ абтаһан солдадуул Герберт Фишер ба Георг Фихтер гэгшэд хөөрэнэ.

Манай сэрэгүүд 76-дахи немецкэ ябган сэрэгэй дивизиие хяа бута сохёо. Энэ дивизиһээ плендэ абтаһан солдат иигэжэ мэдүүлнэ: «203-дахи полк соо 80-һаа олон бэшэ хүн үлөө». «Полкымнай 7-дохи рото соо 12 хүн, 5-дахи рото соо оройдоо 5 солдат үлөө» гэжэ 230-дахи полкһоо плендэ абтаһан солдат мүрдэлгэ дээрээ мэдүүлбэ.

«Жагсаалаймнай урда приказ уншажа үгөө һэн. Тэрэ приказ соонь ородой танкнуудай добтолго хэхэлээр манай дивизиин 66-дахи мотобуудалгын полкын 7-дохи рото позицияа барихаһаан арсаад, командованиингаа захиралтагүйгөөр сухариһан байгаа гэжэ приказ соо хэлэгдэбэ. Сухариһан солдадуудай өөнхи бүлэгынь буудагдан алагдажа, бусалынь түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдээ гэжэ мүн приказ соо сонсохогдоһон байгаа» гэжэ 16-дахи немецкэ ябган сэрэгэй дивизиһээ плендэ абтаһан солдадуул Ганс Графе, Лоренц Гейфнер, Гельмут Лиш гэгшэд ба бусад мэдээсэбэ.

* * *

Сагаан финнүүдтэ плендэ баригдаһан аад, мултаржа ерэһэн улаанармеец Терентьев Сергей Павлович гэгшэ Питкерант гэдэг городто ойрын лагерьта тулижа байһан советскэ сэрэгэй пленнэ хүнүүдэй тухай хөөрэжэ үгэбэ.

«Энэ лагерьта шархатаһан улаанармеецүүд байһан юм. Эдэнэртэ ямаршье медицинскэ туһаламжа үзүүлнэгүй. Бүхы хаагдаһан хүнүүдые сүүдхэдэ 14—16 час хүдэлмэрилхые баадхана. Плендэ абтаһан хүнүүдые плугта хүллөөд газар хахалхые баадхана. Сүүдхэлээ бидэнэртэ үһаанда худхаһан нэгэ аяга гурил эдюулдэг байгаа. Финскэ алууршад бидэнэрые айхабтар муухайгаар зобоохо арга һанажа олоһон юм. Тэдэнэр плендэ абаһан хүнүүдэ хадхууртай проволокоор ороогоод газар дээгүүр шэрэдэг байгаа. Зобоогдожо алагдаһан советскэ боецүүдэй хүүрнүүдые үдэр бүри лагерьһаа тээжэ гаргана», гэжэ Терентьев мэдээсэбэ.

Октябриин 8-ай үглөөнэй мэдээсэл

Октябриин 7-ой һүнгөө туршада манай сэрэгүүд **Сталинградай** ба **Моздогой** оршондо дайсанда эсэргүү байлдаануудые хэбэ. Бусад фронтнууд дээрэ ямаршье хубилалтануудыг болоогүй.

* * *

Сталинградай оршондо хатуу шанга байлдаануудыг үргэлжэлөөг. Немецүүдэй атакые гэдэргэнэ сохихо зуураа манай артиллеристнууд дайсанай нэгэ батальон шахуу ябган сэрэгые, 5 немецкэ танк, 70 шахуу автомашина, һомо хэрэгсэлтэй 40 повозко үгы хэһэн, дайсанай 6 артиллерийскэ ба 10 миномётно батарейн буудалгые дараһан байна. Гвардеец-миномётчиннууд дайсанай сэрэг тээшэ буудалгата добтолго хэжэ 8 танк гэмтээһэн ба галдаһан. нэгэ рото шахуу немецкэ ябган сэрэгые тараан сохиһон ба зарьмыень үгы хэһэн байгаа.

* * *

Сталинградһаа баруун-хойгуур Н-скэ частиин танкистнууд дайсанай байһан газарта суумэрэн ороожо газарта зоогдоһон 2 немецкэ танк, 8 ехэ буу, һомо хэрэгсэлтэй 5 автомашина, 3 пулеметно точко үгы хэжэ, 250 гитлеровецые хюдан алаа. Ондоо нэгэ участок дээрэ нэгэ батальон немецкэ ябган сэрэгүүд манай позициие атаковалха гэжэ һэдэлэн юм. Тэдэ гитлеровецүүд манай подразделениинүүдэй зүүһөө винтовкын ба пулемедой буудалгаар үгтагдажа, гэдэргээ сухариба.

* * *

Моздогой оршондо Н-скэ буудалгын частиин боецүүд дайсанай атакые тогтоон бариха зуураа, 15 автомашина, нэгэ рото гитлеровецые үгы хэад ахалагша лейтенант Симонян гэгшэ ехэ буутаа нээмэл позицида гаргаад, мэргэнээр буулажа дайсанай танкые бала сохёо. Снайпер нүхэр Николаенко гэгшэ 16 гитлеровецые хюдаһан байгаа.

* * *

Новороссийскһаа зүүн-урдуур манай частнууд шухала үндэрые эзэлхын түлөө байлдаануудые хэбэ. Эдэ байлдаануудта 3 станково пулемет, миномётно батарей, 100 шахуу немецкэ, румынска солдат ба офицер үгы хэгдээ.

* * *

Ленинградска фронт дээрэ манай подразделениинүүд ба тагнуулай бүлэгүүдэй эрибхитэ ябуулганнуудаар хоер үдэртэ 300 гитлеровецүүд хюдагдаба. 11 пулемет, миномётно батарей үгы хэгдэжэ, дайсанай 12 ДЗОТ ба 5 блиндаж һандарпагдаа. Ахалагша сержант Елкин түрүүтэй бүлэг боецүүд проволочно хаалтые дабаад эрмэлэлгэтэ добтолго хэжэ дайсанай траншей худар гүйлдэн ороод, тэндэ немецүүдтэй гар тулалдаа хэһэн байгаа. Сержант Дорохов гэгшэ 10 гаран гитлеровецые буудаа алаба. Хэдэн арбаад гитлеровецүүдые үгы хэжэ, дайсанай һомо хэрэгсэлтэй складые тэһэлээд, манай боецүүд өөрынгөө подразделениидэ бусажа ерээ.

* * *

«Арбан үдэртэ 471-дэхи полк 1.000 гаран хүнүүдээ алуулжа ба шархатуулжа гээгээ. 8-дахи рото соо жагсаалһаа личнэ составайнь гурбанай хоер хуби гараба. Билэнэр сухарихадаа хүнлэ пулемедуул ба бусад буу зэбсэгүүдээ хаяабли. Ородууд недоондо жэлэйхидэ орходоо нилээд һайн зэбсэгтэй болоо, үзэгдөөгүй хатуу шангаар тулаллана гэжэ дайнай эхилхэһээ хойшо фронт дээрэ байһан солдадуул баталан хэлэлэг юм. Дайн удахагүй дүүрэхэ байха гэжэ немецкэ солдадуудта олон лахин хэлэгдэһэн байгаа. Урдань энэ үгэдэнь тэдэнэр этигэдэг юм һэн, тэдэ мүнөө зүүн фронтдээрэ үшөө нэгэ үбэлые үнгэргэхэ болообди гэжэ хүн бүхэн хаража байна. Ородой хоердохи үбэл гээшэ нэгэдэхи үбэлдөө орходоо үшөө өөхэ гээлтэ ушаруулха байха. Германи хяа бута сохигдожо дүүрэхэ байха гэжэ зарим солдадуул һанаагаа зобон хөөрэлдэдэг юм»,—гэжэ 251-дэхи немецкэ ябган сэрэгэй дивизиин 471-дэхи полкын 8-дахи ротоһоо плендэ абтаһан солдат Гюнтер Райшерт гэгшэ хөөрэнэ.

«Россида өөдэлхэ баяжаха юумэ олдохо юм. Тэндэ ханатараа тоноожо болохо. Ородуудай дурадгүй шэг шарай харуулаа һаань бидэнэр тэдэнэрые түргэнөөр шиидхэдэ орхихобди. Бидэнэр ханын хажуудта байлгажа шадахабди гэжэ Германиһаа мордохо дээрэ олон солдадууд өөһэд хоорондоо хөөрэлдөө һэн. Саашадаашье ородой таряашанда немецкэ солдадуудай хатуу шэрүүнээр ба хүн дүрсэлүйгөөр хандажа байхыень би хэдэн дахин хараа бэлэйб. Гэртэ оромсоороо солдадууд үнэтэ эллэлнүүдэ ба эдеэ хоолой зүйлнүүдые үгэгты гэжэ үүртай шэрүүнээр эрилтэ табидаг байгаа. Репринэһээ холо бэшэ нэгэ деревнидэ манай ротын солдадууд нэгэ таряашанай үнеэе хүтэлэн абахыень би хараа һэм. Ородой арад зоние тонохо гээшэ муухай дээрэ тоолгодоггүй юм. Харин офицерүүд тонуул дээрмэ хэхые һайшаан урмашуулжа, өөһэдөөшье нюдэндөө харагдаһан юумэ бүгэдые эшэргүйгөөр абана»,—гэжэ 112-дохи немецкэ ябган сэрэгэй дивизиһээ Улаан Армийн талада ороһон офицер Эрнст М. гэгшэ мэдүүлбэ.

* * *

Копенгагенда (Дани) эзэмдэгшэд ба тэдэнэй гарай хүнүүдтэй нютагай арад зон тулаллаа хэбэ. Данийн патриодууд гитлеровецүүдэй хэһэн митингые таһалдуулһан байха юм.

ВКП(б)-гэй Бичурын айкомой ба аймгүйсэдкомой зууршалгаар республикын Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэбэ:

Тус аймагай, Еланска сельсоведэй Логовскын нэрэмжэтэ колхозой № 4 полеводческо бригада (бригадирынь нүхэр ***А. Е. СТРЕЛКОВСКАЯ****). Энэ бригада болбол фронтовой декадын үдэрнүүдтэ ажалай үндэр бүтээсэ түйлажа шадаһан байна. Тариягаяргалгын ба сохилгын хүдэлмэриие эрхим шанартайгаар үнгэргэбэ. Фронтовой декада соо 240 гектар хуряаха түсэбтэй аад 250 гектар эрхим шанартайгаар хуряаһан ба сохиһон байха юм.*

Окино-Ключевскын МТС-эй суута комбайнер нүхэр ***ПОЛЯКОВ П. Г.*** *Энэ нүхэр хадаа тариягаяргалгын үедэ нэгэ трактортa 2 комбайн угсаржа ажаллаха зуураа үдэр бүри 24 гектар хуряаха түсэбтэй аад 35—41 гектар хүртэр хуряаһан байна. Тариягаяргалгын үедэ бүхы дээрээ 407 килограмм горючи арбилһан байха юм.*

Заганай сомоной Крупскаягай нэрэмжэтэ артелиин боолтошо нүхэр ***АЮШЕЕВА Б.*** *нүхэр Аюшеева хадаа тариягаяргалгын үдэрнүүдтэ үдэрэйнгөө нормые саг үргэлжэдэ үлүүлэн дүүргэдэг байгаа. Нормынгоо ёһоор 400 боолто боохо ёһотой аад, үдэр бүри 800—900 боолто боодог байгаа.*

1125 килограмм горючи алмаба

Мүнөө сагай дайн—моторнуудай дайн гээшэ; теэд моторые горючигүйгөөр хүдэлгэхэ аргагүй юм. Иимэ хадань хамаг юумээ алмалга—сэрэгэй үеын хуули мүн гэжэ манай ороной үнэн сэхэ патриодуудыг һайн мэдэжэ, али бүхы юумээ арбилха алмахын түлөө тэмсэжэ байнад. Энээнэй нэгэн баримтые абаад үзээе.

Нүхэр Ерофеевэй хүтэлбэрилэгэ тракторна бригада (Курбын МТС) гансашье МТС доторoо алдар суутай бэшэ, харин республика доторoо мэлээжэ юм. Тус бригада хадаа тракторна хүдэлмэриин жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ. Тиихэ зуураа горючияа арбилха алмахын зорилгоор, горючи гаргашалгые тон зүбөөр табижа, горючиин дуһал бүхэнэй түлөө тэмсэһэнэйнгээ ашаар 1.125 килограмм горючи алмаба. Нүхэр Нефед Пахомов бригада соогоо эрхим тракторист гэжэ тоолгодог. Ажал хүдэлмэри хэхэ дуратай, солбон шуран Нефед хүбүүн трактор машиные яажашье шудалжа, булад мориной жолоое барихам гэжэ нилээд сагаа ном ба тракторай ойро байжа гээһэн байна. Энэ хүдэлмэринь хоохон орхигдоогүй. Харин түрүүшын үедэ прицепщигээр хүдэлмэрилһэн аад, хожомоо тракторист боложо урданайнгаа хүсэлые дүүргэһэн байна.

Нүхэр Н. Пахомов МТС-эй зүгһөө үгтэһэн даабариие эрхим шанартайгаар дүүргэхэ зуураа 282 кг. горючи алмаа. Тракторна хүдэлмэриингөө түсэбые 240 гектараар үлүүбшэлэн дүүргэжэ, 525 кг. горючи тракторист нүхэр Иван Севостьянович Козлов алмаба.

Өөрынгөө гайхамшаг хүдэлмэреэрээ бүхэ республика доторoо алдаршаһан солото комбайнер Тудуп Цырендоржиев үдэрһөө үдэртэ бүри ехэнүүд амжалта туйлана. Тудубэй агрегат 472 кг. горючи алмаба.

Вера ВИЧ.

Бүхы юумээ арбилха

Манай ороной олон миллион арад зон хамаг бүхы юумээ арбилха гэһэн зорилго урдаа табяад, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байха юм.

Малһаа абтадаг ашаг олзые, талха таряа, мүнгэн зөөри ба бусад олон хэрэгсэлнүүдые арбилха аргаболомжонууд бүхы колхозуудта бии. Зүгөөр, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд арбилха тушаа хүсэд анхарал оролдолгоо гаргадаггүй дээрэһээ угаа ехэ гаргаша хэдэг байна.

Хэжэнгын аймагай зарим колхозууд малажал ба тариян дээрэһээ абтаха бүхы олзые бараниие ньь абажа шаданагүй. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ колхозуудай малайнгаа ашаг үгэлгые дээшэлүүлхэ тухай тэмсэдэггүйһөө ба таряахуряалгын шанарые хангалтагүйгөөр ябуулһанһаа болоно.

Жэшээлхэдэ Хэжэнгын аймагай Чесанын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз колос суглуулгые муугаар эмхидхэһэн дээрэһээ квадратна метр бүридэ 10—15 колос гээһэн байха юм. Тиимэһээ эндэ гектар газарта 100—150 килограмм ороохон гээгдэһэн болоно.

Б. ОЧИРОВ.

Хоер жэшээ

Нефтьгүйгөөр дайлалдажа болохогүй, хэн энэ талаар бүлюу байнаб, тэрэ хадаа дайнда илаха аргаболомжотой. Энээн тухай асуудал мүнөө үедэ бүри хурсаар табигдана. Тус асуудалай удхашанарые ойлгоһон үнэн сэхэ патриодууд дуһал горючи бүхэнэй түлөө тэмсэжэ бага бэшэ алмалта хэнэ.

Окино-Ключевскын МТС-эй суута комбайнер П. Г. Поляков хуряалгын эхилһэнһээ хойшо октябриин 1 хүртэрхи үе соо 407 килограмм, тракторист Г. А. Поляков мүн энэ үе соо 631 килограмм горючи алмаба. Эдэнэрэй алмаһан горючи советскэ 3 танкын нэгэ сүүдхэ соо фашистнуудые хюдаха ябадалые хангана.

Тиихэдэ, горючи хэрэглэлгэдэ хайша хэрэгээр хандажа байһан газарнууд олон. Жэшээнь, Хэжэнгын МТС хабарай тарилгын үедэ 8 тонно горючи ба 4 тонно смазочно материал түсэбөө үлүү гаргашаһан байха юм.

Эдэ хоер жэшээнүүдые зэргэцүүлээд үзэхэдэ һайн муу машинануудһаа болоо бэшэ, харин һайн муу хүнүүдһээ болоһоные өөршэлнэ.

Ц. НИМАЕВ.

Октябриин урда тээхи соцмурысөөн

Хуряалгаяа дары дүүргэхэ!

Хуряалгын түрүүшүүл

БИЧУРА. Бодонгуудай сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой членүүд сэрэгэй ёеын ургасые, сэрэгэй ёҺоор хадажа дүүргэбэ. Тус колхозто хүдэлмэрилжэ байгаа Бага-Куналейн МТС-эй комбайнер нүхэр Цыендоржи Эрдынеев, штурвальна Х. Балмаевэ ба тракторист Ц. Бабаев гэгшэд эбтэй Һайнаар ажаллажа, үдэрэй 15—24 га хадажа, хүдэлмэриин эрхим жэшээ харуулдаг байгаа. Мүн боолтошод—Дарицу Дондубона, Чимитцу Дондубона ба Очирова Дулгаржап гэгшэд үдэрэйнгөө нормые 200—250 процент дүүргэдэг байбад.

Мүнөө энэ колхозой членүүд Октябриин урда тээхи соцмурысөөндэ оролсон, тарясохилго ба гүрэндэ тушаалгын халуун хүдэлмэринүүдэй үедэ үдэрэйнгөө нормонуудые 250 — 300 процент дүүргэхэбди гэһэн уялгануудые абаба.

Б. БАДМАЖАБОН.

Мүрысөөндэ илаба

ЦАКИР. Аймагай эмхи зургааануудай албахаагшад болбол аймагайнгаа колхозуудай талха тарялагаа хаһа болзортонь хуряажа абаха ябадалдэнь туһалхын зорилгоор, коллективүүдэй албахаагшад өөһэд хоорондоо мүрысөжэ гараһан байгаа.

Теэд, Райздравай хүдэлмэрилэгшэд «Боевик» колхозой тарялан дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа, үдэрэйнгөө нормые 150—200 процент дүүргэжэ мүрысөөндэ илажа гараба. Энэ коллективэй хүдэлмэрилэгшэд Цыбенова, Жаркова, Тагласова ба бусад илангаяа һайнаар хүдэлмэрилөө.

Тиихэдэ, Райпотребсоюзай ба Госбанкын коллективүүдэй бирагүйгөөр хүдэлмэрилһыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Б. ЦЕДЕНОВ.

38.937 килограмм колос суглуулба

Хэжэнгын аймагай колхознигууд ба һурагшад 8.406 га тарималангай газар дээрэһээ 38.937 килограмм колос суглуулба. Энэ хүдэлмэридэ хамта 1.046 колхознигууд ба һурагшад хабаадалсаба.

Түрүүшүүлтэй зэргэшэхэ

Эрийскэ мехлесопунктын (Заиграй) хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшадай дунда Октябриин урда тээхи социалистическэ мүрысөөн улам үргэнөөр дэлгэржэ байна. Модобэлэдхэлэй албанай цехтэ (начальнигынь нүхэр Нестер Афанасьев) бүхы хүдэлмэришэдынь мүрысөөндэ оролсонхой. Тус цех сентябриингаа түсэбые болзорһоонь урид 100,3 процент дүүргэһэн байгаа.

Нүхэр Аносов бригадиртай модо отологшодой бригада үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилжэ, үдэр бүри даалгабаряа, дунда зэргынь абахада, 122 процент дүүргэдэг байха юм. 60 наһатай үбгэн Аносов залуушуулһаа дутангүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Тэрэ болбол бригадынгаа Улаан Тугые абаха зуураа өнэ тугаа хэндэшье буляалгахагүйн түлөө үшөө һайнаар хүдэлмэрилхэ гэжэ үгээе үгэбэ. „Тылдэхи шэн зоригто хүдэлмэрээрэ Фронт дээрэхи тэмсэлэй амжалтые түйлалсахабди“,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Модо отологшодой бригада (бригадирынь нүхэр Очир Аксанов) мүн һайнаар хүдэлмэрилнэ. Тэрэ бригада болбол үлэр бүри нормоёо 110 процент дүүргэдэг байха юм. Мүнөө тус бригадынхид болбол мүрысөөндэ нүхэр Аносовой бригадые илажа Улаан Тугыень буляан абахабди гэжэ үгээе үгэһэн байна.

Бэлэдхэгэһэн модые харгыда дүтэлүүлэн асарагшад мүн модо отологшодоо дутангүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэрэй бригада (бригадирынь нүхэр Курзаев) хүдэлмэридөө эрхим жэшээ харуулһанайнгаа түлөө тэрэшэлэн дамжуулгын Улаан Туг абаһан байна. Эндэ сентябриин түрүүшын хахадта түсэбынь 182 процент дүүргэдэһэн юм. Нүхэр Курзаев өөрөө эрхим жэшээ харуулан бригадаяа түрүү зэргэдэ гаргаа. Тэрэшэлэн нүхэр Номомошиной бригала һайнаар хүдэлмэрилнэ.

Нүхэр Домбоевой модо отологшодой бригада түрүүшүүлһээ гаргдажэ ябана. Эндэ нормонь аоай гэжэ 95 процент хүргэдэлэг юм. Нүхэр Домбоевто бүсадһаа гаргдахэ гаргэшэнь эшүүритэй байна. Фронтдоо үритэй байхагүйн түлөө бүхы хүсэеэ гаргаха хэрэгтэй.

Л. КИМ.

Графигай ёҺоор алгадгүй

Мүнөө үедэ, зохёогдсёон графигай ёҺоор хүдэлмэрилхэ ябадал хаа-хаанагүй үгаа шухала байна. Энээнийе ойлгоһон колхозуул тарятушаалгаар график зохёогоол хүдэлмэрилжэ байна. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагай Тамчын сомоной Кировэй, Молотовой ба Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозууд болоно. Мүнөө кировэйхид—700 гаран центнер, молотовойхид ба ворошиловайхид түс бүридөө 800 гаран центнер тушаагаад байха юм.

Мүн Ирооной сомоной Сталинай нэрэмжэтэ артель тарятушаалгые амжалтатайгаар ябуулна. Тус колхоз 459 центнер ороёо Селендумын пунктда тушаанхай.

Б. НОЛЕВ.

Комсомолка—агитатор

«XVII партсъездын» нэрэмжэтэ (Түшэн) колхозой дэргэдэхи комсомольско эхин организаци нэгэдэхи бригадын хүдэлмэрилэ һайжаруулхын зорилгоор, комсомолка нүхэр Цыренцу Дугаржапова гэгшые бригадын учетчигоор томилохо зуураа, тэндэ агитационно хүдэлмэрилэ һайнаар табиха гэһэн даалгабари үгэһэн байна.

Нүхэр Дугаржапова эндэ томилогдоһон түрүүшынь үдэрһөө хойшо большевистскэ үнэн сэхэ үгөөрөө колхознигуудай дундахи жаяг зоршамые һайжаруулжа эхилээ. Бригадын дунда дайшалхы хуудаһануудые дары дары таргажа, түрүү колхознигуудай дүй дүршэлнүүдые бусадта хаган абхуулха хүдэлмэри ябуулаа. Хуряалга дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа нүхэд Цыренжап Баторова ба Дэжэлма Садыева гэгшэд нормоёо үлдүүлэн дүүргэһэн байгаа. Тэд үглөөдэрынь полевой станай хаһада «үсэгэлэр нүхэд Баторова ба Садыева гэгшэд 60—60 бухал боохын орондо 170 бухал боожо хамаһаа һайнаар хүдэлмэрилөө гэжэ бэшэгдээ.

С. Д. САДЫЕВА.

Авансаар тушаана

ТАРБАГАТАЙ. (Телефоноор абтаба). «Красная Заря» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыбунин) гүрэндэ тарятушаалгые сүм дүүргэжэ, МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлэбэридэ 300 гаран центнер тарыа тушаагаад байна.

Гадна, энэ жэлэйнгээ мяха тушаалгые дүүргэжэ, 1943 ондо эруулагдаха мяханай түлөө 78 центнер мяха авансаар оруулба. Баһа үндэгэ ба нооһо тушаалганууда дүүргэжэ, мүн авансаар оруулжа байна.

П. ЛОВЦОВ.

Олонзуутанай тоо олошорно

Депогой партийна ба партийна бэшэ большевигүүдэй дунда олонзуутанай тоо олошоржо байна.

Механическа цехын токарьнуул—нүхэр Панченко нормоео 250 проц., нүхэр Чирков—423 проц. дүүргэнэ. Нүхэр Паршинай начальнигаар хүдэлмэрилдэг цехын деталь нүхэлэгшэ нүхэр Авдиевская 4 нормо дүүргэнэ. Харламова—3 үлүүтэй нормо дүүргэнэ Тус цехын слесарь нүхэр Карнапольцев гэгшэ нормоео саг үргэлжэ 250 проц. эрхим шанартайгаар дүүргэдэг байна.

Промывкын цехын слесарь нүхэр Башуров гэгшэ үдэрһөө үдэртэ 2-ноо үлүү нормо дүүргэнэ. Слесарь нүхэр Шеванов нормоео 229 проц. дүүргэхэ зуураа шанарай түлөө тэмсэжэ, эрхим шанартай продукци бүтээн гаргадаг байна.

Депогой коллективэй хүдэлмэришэд хадаа фронтдошье ба тылдэшье илалта шэрээгдэхэ ёҺотой гэһэн лозунгые бэелүүлэн, үйлэдбэриингөө бүтээсые улам дээшэлүүлжэ байлад.

РАДИОНОВ

Октябриин 15-да дүүргэхэнь

«III Интернационал» колхоз (Сэлэнгэ) гэгдэлэ хүсэлдүүлхын түлөө һүүлэй үдэрнүүдтэ элитэ һайнаар хүдэлмэрилжэ байна. Тэндэ тарясохилго таһалгаряагүйгөөр ябуулагдажа байха юм. Мүнөө 100 гектарай тарыан сохигдсонхой. Ороёониинь вегетационно сэхэ бэлэдхэлэй пунктда абаашагдана. Тарятушаалгада 19 улаа ябажа байна. Мүнөө 200 гаран центнер ороёон тушаагданхай.

Колхозой правленийн зохёоһон түсэбэй ёҺоор, тарятушаалгаяа октябриин 15-да сүм дүүргэхэ байна.

Б. ЭРДЫНЕЕВ.

Моздогой оршондо

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ. (ТАСС-эй тусхай корреспондент). Манай частнуудфронтын нэгэ участок дээрэ дайсанай атажые сухариса сохеол контратажа хэжэ фашистнуудые өхэ гэолтэдэ оруулба. Тус участок дээрэ немецүүд гаргахан лэ алуулжа 540 солдат ба офицерэ гэзһэн байна. Артиллерийскэ ба минометно буудалгаар дайсанай 3 танк, 2 миномет, 2 өхэ буу, 8 автомашина үгы хэгдээ. Тэрэнһээ гадна улаанармеецүүд бүрин бүгэн нэгэ өхэ буу, радиостанци ба 900 артиллерийскэ снаряд буляан абаһан байха юм. Нүгөө нэгэ участок дээрэ манай боецүүд дайсанда контратажа хэжэ 400 гитлеровецые хүдаһан ба дайсанай 2 танк галтаһан байна.

Немецүүд болбол мүнөө машинануудые охоорынь байлдаанда оруулнагүй. Багахан бүлэгүүдээр танкнуудтоолжо ябаа ябган сэрэгэй дайшалхы гурим соо гү, үгышье һаа тэрэнэй ара талаар буудалгын нүүдэл точкануудболон ябана.

Дайсан болбол моторизованно ябган сэрэг ба танкнуудай тоо резервнуудые татан асаржа байха юм. Тэрэшэлэн гитлеровецүүд ДОТ, ДЗОТ, танк ба ябган сэрэгэй хаалгануудые хэнэ. Дайсан үсэд шанга байлдаануудта бэлэдхэжэ байха юм.

Г. ОШАРОВСКИЙ.

Хилын саанаһаа

Американска корреспондентдэ нүхэр И. В. Сталинай үгэһэн харюу тушаа общинануудай палатада табигдаһан асуудалнууд

ЛОНДОН, октябриин 6. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулхань хадаа, хоёрдохи фронт бии болгохо шухала байһан тухай американска журналистын асуудалда Сталинай үгэһэн харюу тушаа правительство ямар нэгэн мэдүүлгэ хэхэ бэйна гээшэ гү гэһэн асуудал общинануудай палатада Черчиллдэ табигдаһан байгаа. Тиихэдэнь Черчилль ингэжэ харюусаа: «энээнэй урда тэр хэгдэһэн мэдүүлгэнүүдһээ ондоо ямаршье мэдүүлгэ мүнөө үедэ англійска правительствоһаа эригдэхэгүй байна гэжэ эли тодоор мэдэнэбди» —гэбэ. Энэ асуудал тухай мэдүүлгые би ушаһан ба шэнжэлжэ үзэһэн байгааб гэжэ Черчилль хэлээ. Лейборист Бивен гэгшэ «Сталинай мэдүүлгэ соо хэлэгдэһэн асуудалые бүхы Англи дотор хүдэлмэришэд зүбшөөн хэлсэжэ байһаниинь эли бэшэ аал? Черчиллийн мэдүүлгые общинануудай палата хаража үзэхэ аргатай байна бэшэ аал? Советскэ Союз ба бидэнэй хоорондо үгээе ойлгосоогүй ямар нэгэн ушар бии гээшэ ха гэжэ һэжэглэхэ ябадал өхэ болоо хадань сэрэгэй ажаһуйлэдбэридэ али тухай һаад болохыень Примьер министр ойлгоно гээшэ гү гэжэ асууба. Тиихэдэнь Черчилль харюусахадаа: «Би өөрынгөө мэдүүлгые хэлэһэн байнаб»—гэбэ.

Урдань сэрэгэй министр байһан Оливер Стенли ингэжэ мэдүүлээ: Англиин үргэн олон зон болбол Черчилль тухай юуншье гэжэ хэлсэжэ байг, теэд тэрэниие хойноһоонь түүлиһэнэй хэрэгтэй гэжэ һайса мэдэдэг. Лейборист Белленджер ингэжэ хэлээ: «Сталинай хэлэһэн мэдүүлгэ дээрэһээ хараад үзэхэдэ, сэрэгэй штабай хүдэлмэриие политическэ зорилгонуудтай зохилдуулан ябуулха хэрэгтэ нягта холбоо барисаалгүй байна. тиихэ зуура примьер министрэй Москвэһаа бусажа ерээд байхадаа хэлэһэн дээрэһээ тиимэ бэшэ юм гэжэ бододог байгаа ёҺэмди. Англи ба Россин хоорондохи штабуудай хүдэлмэриин асуудал тушаа заашье арсаллаан гарадагүй гэжэ примьер министр найдуулжа шадаха гээшэ гү?» Тиихэдэнь Черчилль ингэжэ харюусаа: «Би болбол энэ асуудал тушаа һайса бодожо үзэһэн мэдүүлгэдэ мүнөө нэмэжэ хэлэхэ юумэ үгы байнаб, тиин би халаа тон шухала удхатай мүнөө үедэ энэ асуудалнуудые табижа баадхаһанай хэрэгтэй гэжэ общинануудай палатала тон өхэр дурадхаха байнаб».

Либерал Дэвис болбол Сталинай энэ мэдүүлгэ тунхаглагдаһанай һүүлээр хаа-хаанагүй илангаяа Америкада хэдэн олон дискуссинууд боложо байна. Черчилль хадаа Сталинай үнэн сэхэ мэдүүлгэ туушаа үгэ хэлэлгэ эхилхэ арга байдал тухай асуудалые хаража үзөө һаань һайн байгаа—гэбэ. Тиихэдэнь Черчилль ингэжэ харюусаа: «Правительствын баримталжа байгаа позициие дэмжэн дүнгэлсэхыень общинануудай палатые гуйха байнаб».

Финляндида партизануудай хүдэлөөн өхэ боложо байна

СТОКГОЛЬМ, октябриин 6. (ТАСС). Ханьсинкиһээ өрөһэн хүнүүдэй мэдээсэхэнь хадаа. Утейкиин райондо томохон партизанска отряд ябуулганууда хэжэ байһан дээрэһээ Финляндиин засагууд һанаагаа өхэр зобонги байна.

Финскэ патриодууд болбол Финляндиин эгээн хойто эүгтэ сугларһан германска частнуудта амар заяа үзүүлнэгүй. Һаяхан партизануудтемецкэ карательна отрядые үй бута солибо. Энэ гитлеровецүүд 40 үнөө алуулжа гээһэн байба. Угаа баян трофей буляажа абаад тэдэ патриодууд хорголошоо.

Партизануудболбол һомо хэрэтэл ба эдеэ хоол шэрэлтые һүйлхэн баатуулжа, немецкэ обознуудта добтолго хэнэ. Июнь, июль ба август һарануудсоо тэдэнэр 17 немецкэ обозые буляажа абаба.

Сентябрь һарын эхин хахад соо партизанууднемецкэ аэродромдо айхабтар зүрхэтэйгээр добтолбо. Энээнэй эсэстэ 5 бомбардировщик, 2 ашаа шэрэлтэй ба нэгэ тагнуул хэхэ самолет үгы хэгдээ. Мүн тэрэшэлэн 70 немецкэ солдат ба офицернүүд хюлаглаа.

Инарын оршондо ябуулганууда хэжэ байгаа партизанска отряд немецкэ буллитарашадта хатуу шанга сохилтонуудые хэнэ.

Финляндида партизанска хүдэлөөн угаа өхэ боложо байһан дээрэһээ Дотоодо хэрэгүүдэй министр Хорелли гэгшэ тусхай урялта бэшэг тунхаглажа тэрэн соогоо «партизануудые барихха хэрэгтэ засагтаа туһаламжа үзүүлхые» арад зоноо ураялна. Финскэ зон энэ урялыень дэмжэбтэй ха. Партизануудбаригдаганагүй. Тарялашаг болбол тэдэ патриодуудые эдеэ хоолоор хангахаа гаана, аюулболохоо байһан тухай уридшалав дамжуулан хэлэнэ.

ТАСС-эй корреспондентдэ Уилкын хэһэн мэдүүлгэ

ЛОНДОН, октябриин 6. (ТАСС). Мүнөөдэр Уилки болбол ТАСС-эй корреспондентдэ ингэжэ мэдүүлбэ: «Мистер Сталинай мэдүүлгэ хадаа Россин зайлашагүй шухала эрилтэнүүд тухай нэгэдэмэл оронуудай арад зоной анхаралыень хандуулха бэзэ гэжэ найданаб»—гэбэ.

Мадагаскар арал дээрэхи байдал

ЛОНДОН, октябриин 6. (ТАСС). Официальна мэдээсэгдэһэнэй ёҺоор, англійска сэрэгүүд Антсирабаа урдуур урагшаа дабшажа ябаһан заншаа. Мажунга тэзһээ добтолжо байһан сэрэгүүд энэ городые эзэлээд, 23 үлэр соо 460 мили урагшаа дабшаһан байна. Энэ колоннэ хадаа Таматав тэзһээ ерэжэ ябаһан нүгөөлэ колоннотоео мүнөө нэгэдээл байна. Мүнөө үедэ тус аралай бүхы түмэр замай транспорт бүхыдөө шахуу ба 450 мили ута түмэр зам англичануудай тарта оронхой.

АССОШИЭЙТЕД ПРЕССЭЙ КОРРЕСПОНДЕНТДЭ НҮХЭР И. В. СТАЛИНАЙ ҮГЭҺЭН ХАРЮУНУУДАЙ ТУШАА УЭЛЛЕСЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

ВАШИНГТОН, октябриин 5. (ТАСС). Корреспондент Кессидидэ нүхэр Сталинай үгэһэн харюу тушаа хэблэл газетэнүүдэй түлөөлэгшэдэй асуудалда хариусаха зуураа США-тэй Үрөнэй секретарай орологшо Уэллес гэгшэ Сталинай бэшэгые айхабтар анхаралтайгаар уншабаб гэжэ хэлэе. Советскэ армида материальна гү, али физическэ туһалха ябадалые али болохо арга аар үзүүлхэ һанаатай байһан американска правительствын политикые дахин дахин тунхаглаһанай хэрэгүй, гэхэ зуураа США болбол хүн зоной хүшхэржэ болохоор ө агуулгэ туһаламжа үзүүлнэ гээшэ. Энэ туһаламжые хэмжээлэшэгүй өхэ болгохо тухай американска политикые дахин лаблан тэршэлхэ байнаб гэжэ Уэллес хэлэбэ. Имагта сэрэгэй асуудалнуудые ба буу зэбсэгүүдые уриһаар гү, али арениэр үгэхэ тухай хуулитай холбогдоһон асуудалнуудые тэрэниие сэхэ шидхэхэ правительственнэ эмхи зургааануудта зүбшөөн хэлсэхэ хэрэгтэй.

АКАДЕМИК Т. Д. ЛЫСЕНКО

КАРТААБХЫН ТАРИЛГЫЕ ҮРГЭДХЭХЭ БА УРГАСЫЕНЬ ЕХЭ БОЛГОХО

Энэ 1942 ондо манай Союзай хизаарнуудба областьнуудта картаабхын тарилга болбол колхозуудта ба совхозуудташье хамһабариин ажахынуудташье нилээл үргэдхэгдэһэн байгаа. Хүдэлмэришэд ба албахаагшадай коллективнэ болон амяар-амяараа огород тарилга болбол угаа үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Эдэ бүгэдэ хадаа карта бха һуулгаха ябадалые нилээд өхэ болгобо.

Мүнөө үедэ ургаса хуряалга дүүрэжэ байна. Тиимэһээ нэгэшье монсогор картаабха газар соонь үлөөнүйгөөр шадаал һаа тон нарипаар хуряажа абаха, картаабха тушааха үялгаяа тон түргэнөөр дүүргэхэ шухала. Үбэлэй саагта хадагалагдаха картаабхые хүйтэн болтор подвал соонь оруулха хэрэгтэй. Ерэхэ хабар картаабха тариха тухай мүнөө эртээнһээ оролдохо шухала.

1943 ондо колхозууд, совхозууд ба хамһабариин ажахынуудта тарилгаха картаабхын талмайе үшөө өхэ болгохо, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай хамтаараа ба амяар-амяараа огород һуулгаха ябадалые бүри өхэр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Мүн тэрэшэлэн картаабхын ургасые өхэ болгохо тушаа хэмжээ абахын хажуугаар картаабха тухай тусгаар анхаралаа хандуулха хэрэгтэй. Энэ культура хадаа бусад культурануудта ороходоо үлэмжэ гектар бүхэнһөө тон өхэ ургаса үгэжэ шадаха байна.

1943 ондо картаабха тариха талмайе үргэдхэхэ ба тэрэнэй ургасые өхэ болгохо тушаа эгээ мүнөөнһөө эхилэн бэлэдхэхэ хэрэгтэй.

Картаабха тарихын тулала таһалагдаһан участогуудые энэ намар гүнзэгыгөөр хахалаад, нат шэбхэ ба нютаг дээрэхи бусад үтэгжүүлтын зүйлнүүдые гаргажа үтэгжүүлхэ хэрэгтэй.

Хабар таригдаха картаабхын үрные һайнаар хадагалха тухай анхаралаа өхэр табиха болоно. Тус райондо ямар сортын картаабха үлэмжэ һайнаар ургалаг байнаб, тэрэниие үрһэндэ хааха хэрэгтэй. Үрһэнэй картаабха болбол гэмтээгүй сэбэр һайн байха ёҺотой. Түсэбэй ёҺоор һуулгаглаха картаабхын талмайе шанар һайнтай үрһөөр хангаха гээшэ 1943 ондо картаабхын тарилгаһаа үнэр өхэ ургаса абахын түлөө тэмсэлэй тон шухала условинуудай нэгэниинь болоно.

1943 ондо таригдаха картаабхын талмайе хүсэд хангахаар үрһэ хааха тухай, мүнөө намар саг болзор соонь үрһэ хааха тушаа хэмжээ абаха зуураа, эрэхэ, хабар түсэбһөө гадуур тарилга хэхын тулада үрһэ бэлэдхэхэ тухай оролдохо ушартай. Энэ хабар эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ картаабхын нюдые малтажа тарилһан ябадал болбол хүсэд һайн аша үрэеэ харуулба. Хэлэн мянгаад колхозуудба совхозуудимэ туршалга хэһэн байна юм.

Үрһэнэй картаабхын шанар дээрэһээ тэрэнэй ургасань өхэр дуллыхаха байна. Тус райондо үлэмжэ таатай картаабхын үрһэн томо байха тумаа, гектар бүриһөө абтаха ургасань үлүү өхэ байдаг зантай. Зүгөөр, 150—200 ба дээшэшье грамм шэгнүүртэй, бүхэлэй картаабхануудые һуулгахала олонхидоо ашаг үрэ багатай байдаг, яахадааб гэхэлэ: гектар бүхэндэ тарилгаха үрһэнэйнь картаабха шэгнүүрэй талаар хэтэрхы өхэ болошолог. Ушар иимэһээ, 100—150 грамм шэгнүүртэй картаабхануудые тарихаһаа урид оролдо хэрэгтэй юм. Тиихэдэ 150—200 ба бүри дээшэшье шэгнүүртэй картаабхануудүрһэн лэ хэрэглэгдэдэгүй байна. Тэдэниие эдеэ хоолдо хэрэглэбэл дээрэ байха.

Зүгөөр эдеэ хоолдо хэрэглэхэ томо һайн картаабхануудай нюдыень малтажа үрһэндэ хэрэглэхэдэшье болохо.

Картаабхын нюдыень малтажа тарихада һайнаар ургалаг байха юм. Манай ороной элдэб олон янзын сарай уларилтай нютагуудта хэглэһэн үргэн өхэ туршалга дээрэһээ мэдэхэлэ, эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ томонууд картаабхын нюдэнүүдые малтабал һайн үрэһэн болодог байна. Мүнөө үедэ колхозуудсовхозууд, хамһабариин ажахынуудмүн тэрэшэлэн хүдэлмэришэд ба албахаагшад болбол түсэбэй ёҺоор хэглэхэ картаабхын тарилгые һайн сортын үрһөөр хүсэд хангаха тухай оролдохо ёҺотой. Энээнтэй нэгэн хамта түсэбһөө гадуур картаабха тарихын тулада мүнөө намарһаа эхилэн ба мүн тэрэшэлэн үбэлэй ба хабарай сагуудта городуудта, районой центрнүүдтэ бахүдөө нютагуудта эдеэ хоолдо хэрэглэхэ картаабхын толгойнуудые отолжо абаад, шэдаал һаа өхэр бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Үрһэнэй картаабхын нэмэлтэ запас фонд болбол ерэхэ хабар түсэбһөө гадуур картаабха тариха арга олгохо болоно.

Отологдожо абтаһан картаабхын толгойнуудые хранилищи соо 10—20 сантиметр зузаанаар дэлгэгдэд, 5—10 хоног соо нэгэ бага хатааһанай ёҺүлээр, тэрэниие 30—40 сантиметр зузаанаар адхажа байлгахада болоно. Нэгэ бага хатаагдаһан энэ картаабхын толгойнуудые хранилищи соо байхалань хуурай эльһээр гү, али хуурай шоройгоор үбэнүүлхэ хэрэгтэй. Ингэжэ хуурай эльһээр гү, али хуурай шоройгоор үбэнүүлэгдэжэ адхагдаһан картаабхын толгойнуудболбол нилээд һайнаар хадагалагдажа, хатаха ба бурьтахашье багатай байдаг. Илмэ картаабхын үрные хадагалхада температураньь 1—3 градус дулаан байха зэргэтэй. Картаабхын үрһэ хадагалаһан хранилищи хадаа шиитгэй нойтон байха ёҺогүй. Картаабхын нюдэ малтажа хадагалаад байхадаа тэрэнэй хойноһоо тон һайнаар хямгалан хаража байха зэргэтэй. Бүри ааашье үжэжэ эхилээд байгаа хадань, тэрэниие һайса илгажа үжэһэн үмхирһөө хубиниень зайлуулжа хаяха шухала.

Хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай, колхознигуудай эдеэ хоолдо хэрэглэжэ байгаа картаабхын толгойнуудые отолжо бэлэдхэхэдэ: тэрэниие гэр байра соохоон гаргаад 1—3 градус дулаан температуратай байрада гү, али подвалда оруулха хэрэгтэй. Гэртээ бэлэдхэн картаабхын толгойнуудые корзина, хайрсагуудгү, али халагалха байра соогоо пол дээрэ адхаад тэрээн дээгүүр хуурай эльһэ гү, али хуурай шоройзаабол адхахые дурадхаабди. Тиигээд байбал энэ малтажа абтаһан картаабхын нюдэнүүд хабар болтор һайнаар хадагалагдаха болоно.

Эдеэ хоолдо орохо байһан картаабхын нюдэнүүдые малтажа абаха техникэ гээшэ тон простой, орео бэрхэ бэшэ юм. Гэбэшье, дүй дүршэл дээрэһээ харахада энээнэй ушарыень ойлгоогүй ба даһаа дүршэл багатай байбал бурууганаар отологдолог ушарнуудүсөөн бэшэ байдаг. Картаабхын толгойе отолхын орондо, харин тэрэнэй доодо талыень отолжо абалаг ушарнуудүзэгдэдэг. Баһа томо картаабхануудһаа бишиихан хэмжээтэйгээр отолдог гү, али бишиихан картаабхаһаа өхэ хэмжээтэйгээр отолдог ушарнуудүзэгдэдэг байна. Картаабхын толгойе доодо талаарань, хүйнөөрынь илгажа мэдэхэдэ хилбар юм. Картаабхын дээдэ таладань үлэмжэ олон нюдэнүүд байдаг, тиихэдэ доодо талада, хүйнэндэнь ургажа байхадаа, гараһан үндэһэнэйнь үзуур байдаг юм.

150 грамм шэгнүүртэй томо картаабхануудһаа 15 грамм шахуу шэгнүүртэйгээр толгойнуудыень отолжо абаха болоно. Тиин 100 грамм шахуу шэгнүүртэй картаабхаһаа 10 грамм ба 70-һаа 100 хүртэр грамм шэгнүүртэй картаабхануудһаа дунда жэшээгээр 7—8 грамм тухайгаар толгойнуудыень отолжо абаха болоно.

15 граммһаа дээшэ шэгнүүртэйгээр картаабхын толгойнуудые отолһоной хэрэггүй, ушарынь хадаа эдеэ хоолдо орохо картаабхын зөөлэн талань тон бага болошохо байна. Гансал 200 гү, али дээшэшье грамм тухай шэгнүүртэй картаабхануудһаа дунда жэшээгээр 20 грамм тухайгаар толгойнуудыень тайража абаха болоно.

Юрэ хэлэхэлэ нэгэ монсогор картаабхын шэгнүүрһээ 8—10 процент тухайгаар толгойень отолжо абабал һайн байха. Томо картаабхаһаа үлэмжэ өхэ шэгнүүртэйгээр толгойень отолжо абаха хэрэгтэй. Томо томо картаабхануудһаа (150 ба тэрэнһээ дээшэшье грамм шэгнүүртэй) отологдожо абтаһан картаабхын толгойнуудай килограмм бүхэнлань 70 тухай толгойнуудбайха ёҺотой. Эдеэ хоолдо орохо картаабхануудай толгойе отолжо абахала тонно бүриһөө 80—100 килограмм картаабхын нюдэн малтагдажа абтаха болоно. Отологдожо абтаһан толгойнь шэгнүүрэй хахадынь шахуу халиһандаа гаралаг байна. Ушар иимэһээ, эдеэ хоолдо орохо картаабхын толгойеынь отолжо абахала тонно бүриһөө 40—50 килограмм картаабха хорохо болоно. Томо томо монсогор картаабхануудһаа отологдоһон 80—100 килограмм толгой бүхэниинь тарилгада хэрэглэгдэхэ үрһэнэй шанарайнгаа талаар 5 центнер тухай дунда зэргын һайн картаабхаһаа дутуугүй байха юм. Иигээд байхадаа эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ томо картаабхануудай тонно бүриһөө толгойень отолжо, 40—50 килограмм зөөлэн талыень абаад байхадаа, бидэнэр шэгнүүрэй талаар 10 дахин үлүү өхэ һайн картаабхатай тэнтэй үрһэтэй болохо байнабди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуу өхэ дайнай эдэ үдэрнүүдтэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэшэд болбол гүрэнэйнгөө ба баатар Улаан Армингаа улам өхэр ургажа байгаа эрилтыень хангахын тулада эдеэ хоолой ба түүхэй эдэлэнүүдэй ресурснуудые өхэ болгохо туушаа үлэрһөө үдэртэ хэмжээ абажа байха ёҺотой.

Энэ зорилгые дүүргэхэдээ тон өхэр шүхалашалха хэмжээябуулга болбол эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ картаабхын толгойнуудые ургэн олоороо бэлэдхэжэ. эгөөр халагалха ба һуулгаха ябадал болоно.

Картаабхын нэмэлтэ тарилга хэхэ үрһэ үлэмжэ өхэр бэлэдхэхэ тумаа, бидэнэр 1943 ондо картаабхые нилээд өхэр һуулгажа шадаха байнабди. Тиигэбэл, бидэнэр хадаа эрхэ сүлөөтэ хүн түрэлхитэнэй хороо муухай дайсан болохо германска фашизмтай тэмсэхэ гэгээн нанган хэрэгтэнь героическа Улаан Армидаа туһалха байнабди.

Хариусалгата редакторай орологшо Ц. ГАЛСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина 26. Телефоны: отв. редактора—3-44; зам. редактора—3-44 (2 зв.); секретариата и отдела партийной жизни—3-23; отделов сельскохозяйственного и писем—7-55; отдела пром. и транспорта—5-07.

Н—3089

Типография государственного газетного издательства при СНК БМАССР.